

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 2 (46)

Вінниця, 2024

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- ❖ Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- ❖ Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- ❖ Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- ❖ Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- ❖ Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- ❖ Дисемінація передового педагогічного досвіду
- ❖ Challenges in Education
- ❖ Відомі імена року
- ❖ Проби пера
- ❖ Конкурси
- ❖ Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Протокол № 9 від 18 квітня 2024 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.; **відповідальний редактор:** методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д.пед.н., проф. Мисліцька Н.А., д.філ.н. Войцехівська Н.К., к.філ.н., доц. Січкарь С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Когутюк О.В.

Відповідальність за зміст статей несуть автори

Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 2(46) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2024. 170с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2024

ЗМІСТ

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОЄКТ «Зберігаючи традиції крізь віки».....	5
ПРИСЯЖНЮК ДМИТРО, МАРТИНЮК ВІКТОР, БИСТРИЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР, Вінниця влітку 1943 року.	8

ДОСЛІДЖЕННЯ З ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

БЕЛЯЄВ ПАВЛО, New Zealand English as a distinct first-language variety of the English language.....	15
KYLYVNYK VICTORIA, KOLIESNIKOVA IVANNA, Numeral and its peculiarities in modern English.....	18
КУШНІР АЛІНА, КОСА ЄЛИЗАВЕТА, Cockney dialect in the formation of the image and identity Adele.	23
КУШНІР АЛІНА, КРИВЕНКО ЮЛІЯ, The Scottish English accent in the film «BRAVE HEART».....	29
КУШНІР АЛІНА, СЛЮСАР МАРИНА, The role of word stress in the English language.....	32
КУШНІР АЛІНА, ПІДВИСОЦЬКА ХРИСТИНА, The importance of English as a global language.....	36
LEBED YULIA, KYLYVNYK VICTORIA, TURCHYN TETIANA, Integrated lesson of the language-literary course and its functions.	39
КУШНІР АЛІНА, ТИМОШЕНКО ВАДИМ, The main factors of influence on Canadian English formation.	43
КИЛИВНИК ВІКТОРІЯ, ВАРИЧ АННА, Аналіз синонімічних рядів прикметників, що позначають людські якості героїв роману Дж.Остін «Гордість та упередження». Стилiстична функція таких прикметників.	47
ЗІНЧЕНКО СНІЖАНА, Вербалізація концепту HOME/HOUSE в романі «Гордість і упередження» Джейн Остін.....	50
МИХАЛЬЧУК ОЛЕСЯ, ПАНЧЕНКО МИРОСЛАВА, Відображення сучасних реалій у лексичному складі англійської мови.	51
МАРЦЕНЮК ОЛЕНА, СОЛДАТОВА ВІКТОРІЯ, Топоніми війни: дерусифікація українських географічних назв.	55

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ МЕТОДИК ТА ПРАКТИК НАВЧАННЯ

ТАРАШЕВСЬКА ОЛЬГА, КОРНІЄЦЬ ЛІЛІЯ, Казкотерапія як метод розвитку мовлення дітей дошкільного віку.	59
ПОХИЛЮК ОЛЕНА, ДЗЮБА ТЕТЯНА, Теоретичні аспекти й сучасні підходи до формування лексичної компетентності учнів на уроках української мови.....	62
МАЗУР ТЕРЕЗА, Сучасні підходи до формування пунктуаційної компетентності майбутніх учителів-філологів.	65
ГОЛОВСЬКА ІРИНА, МУКОСЄЄВА АЛЬОНА, Етапи формування іншомовної лексичної компетентності.	71
ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, ВАСИЛЕНКО ЮЛІЯ, Активна пошукова діяльність у процесі виконання творчих завдань під час вивчення ліричних творів на уроках української мови як запорука ефективного розвитку мовлення та мислення здобувачів початкової освіти.	76
СОРОЧАН АЛІНА, ГЛУХЕНЬКА ВІКТОРІЯ, Можливості використання штучного інтелекту на уроках зарубіжної літератури.	81
ГОЛОВСЬКА ІРИНА, ПОЛІЩУК ІННА , Web-квести як засіб підвищення мотивації учнів в умовах дистанційного навчання.	86

СОРОЧАН АЛІНА, ІЛЬЧЕНКО АНЖЕЛА, Читання як стратегія: досвід філологічного факультету КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж».....	91

НОТАТКИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

ТВЕРДОХЛІБ НАТАЛІЯ, МОРОЗ ДАРИНА, Виховні можливості фольклору у моральному вихованні учнів початкових класів.	99
ХОМІЩЬКА НАТАЛІЯ, ПШЕНИЧУК НАТАЛІЯ, Естетичне виховання дітей засобами образотворчої діяльності.	103
ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, ГУЗОВСЬКА СОФІЯ, Шляхи розвитку фантазії та мислення здобувачів початкової освіти на уроках української мови.	106
ТОКАР ЛЮБОВ, КОЛЬЧЕНКО МАРІЯ, Українська народна іграшка як засіб сучасного виховання дітей раннього та дошкільного віку.	110
МЕЛЬНИК СВІТЛАНА, Особливості музичного заняття з основ музичного інструменту у ВНЗ.	112
МАРЦЕНЮК ОЛЕНА, МІНОВА ЄЛИЗАВЕТА, КОЗАКЕВИЧ АНАСТАСІЯ, З досвіду впровадження «Методичних рекомендацій щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах освіти України».	117
ТОКАР ЛЮБОВ, ПИЛЯВЕЦЬ ТЕТЯНА, Засоби казки як закономірності морального виховання дітей раннього та передшкільного віку.	120
ФЕДОРЧУК СВІТЛАНА, Громадянське виховання засобами музики як важливий компонент сучасної системи освіти в Україні.....	124
МЕЛЬНИК ГАЛИНА, ЦВИК СОФІЯ, Творча діяльність дошкільників як засіб формування музичних здібностей.	128
БАРЩЕВСЬКА ІННА, ГУМЕНЮК ІРИНА, Сензитивні періоди розвитку дитини та їх вплив на всебічний розвиток дитини. Проблематика раннього білінгвізму.	132
БАРЩЕВСЬКА ІННА, ХИЖУК НАТАЛІЯ, Вплив сімейного середовища на розвиток дитини.	140
ЧОРНА НАТАЛІЯ, КОВАЛЬЧУК ЛЕСЯ, Розвиток образного мислення школярів засобами сприймання та інтерпретації музичних творів.	145

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

БАБІЙ АЛЛА, Активізація креативних якостей здобувачів освіти у процесі вивчення літератури (на прикладі аналізу роману І. Багряного «Тигролови»).	150
ВАСИЛЕВИЧ ІННА, Стилїстика дієслівної метафори в поезії Олександра Олеся.	154
ПОХИЛЮК ОЛЕНА, Особливості різних видів рецензій як провідного жанру сучасної літературної критики.	157
МОВЧАН ЛАРИСА, ГОРДІЄНКО ВІТАЛІЙ, Культуро-специфічна лексика та художній текст.	161

РЕЗУЛЬТАТИ IV-ГО РЕГІОНАЛЬНОГО КОНКУРСУ ЕСЕ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ «Podilia Thinks Global»	165

ВИМОГИ до підготовки науково-методичних статей Збірника «ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу»...171	

інвестиція в майбутнє дитини. Вона відкриває перед дитиною безліч нових можливостей та сприяє її всебічному розвитку. Але важливо пам'ятати, що ранній білінгвізм має свої особливості та потребує ретельного підходу.

Тому, перед тим, як розпочинати вивчення іноземної мови з дитиною, рекомендується проконсультуватися з фахівцями з раннього розвитку.

Висновок. Отже можемо зробити висновок, що період розвитку у дітей від народження до шести років, є вирішальним для формування різноманітних аспектів розвитку, таких як мовлення, рух, соціальні навички та сенсорність. Розуміння особливостей чутливих періодів розвитку дає можливість дорослим оптимізувати процес виховання та навчання, сприяючи всебічному та гармонійному розвитку дитини.

Підтримка розвитку у цей період – це відповідальне завдання, що потребує комплексного підходу. Важливо створити сприятливе середовище, яке стимулює мовну, рухову та соціальну активність дитини, забезпечує їй можливість спілкуватися з однолітками, отримувати новий досвід, практикувати набуті навички.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

- 1.Жаборюк О. А. Білінгвізм крізь призму онтогенезу. *Науково-теоретичний журнал Інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України та Українського мовно-інформаційного фонду НАН України. Мовознавство*. 2016. №2. С. 62-73
- 2.Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
- 3.Krista Byers-Heinlein, Casey Lew-Williams Bilingualism in the Early Years: What the Science Says. *Learn Landsc*. 2013. Vol.7 №1. P. 95–112.
- 4.Michael H. Long and Gisela Granena Sensitive periods and language aptitude in second language acquisition *Bilingualism: Language and Cognition* , Vol.21.№ 5. 2018. P. 926 - 927
- 5.URL:<https://montessoriacademy.com.au/how-to-recognise-and-support-sensitive-periods-in-your-childs-development/>
- 6.URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100evhk-fc4e.docx.html>
- 7.URL: <https://childdevelop.com.ua/articles/develop/5270/>
- 8.URL: <https://dnz38.edu.vn.ua/innovatika-2/>
- 9.URL: <https://greencountry.com.ua/journal/read/bilingvizm-csho-ce>
- 10.URL: <https://mymontessorimoments.com/sensitive-periods/>
- 11.URL: <https://naurok.com.ua/rozvitok-socialnih-navichok-249644.htm>

Стаття надійшла до редакції
28 березня 2024 р.

ВПЛИВ СІМЕЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК ДИТИНИ

УДК 159.922:37.015.31-053.4\5

БАРЩЕВСЬКА ІННА

викладач кафедри шкільної педагогіки, психології та окремих методик КЗВО

ХИЖУК НАТАЛІЯ

здобувачка освіти філологічного факультету КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Annotation. The article examines the problem of the influence of the family environment on child development. Different styles of parenting, destructive influence of family upbringing and conflicts on the child's psyche and basic preventive recommendations are presented.

Keywords: *family environment, emotional development of a child, destructive factors, disharmony in relationships, improper parenting, insufficient emotional support, constructive conflict resolution, mental development.*

Актуальність дослідження. Проблема дисгармонії в сімейних стосунках і впливу цієї дисгармонії на емоційний розвиток дитини є актуальною у сучасному світі. Необхідність вивчення цієї проблеми виникає з великої кількості випадків розладів у поведінці та психічного здоров'я дітей, які пов'язані з сімейними конфліктами. Поглиблене дослідження дозволить з'ясувати причини та наслідки дисгармонії в сім'ї та розробити методи підтримки сприятливого сімейного середовища для дітей.

Метою даного дослідження є дослідити проблему впливу сімейного середовища на психічний розвиток дитини.

Аналіз наукових досліджень. Дослідженням теми впливу сімейного середовища на розвиток дитини займалися науковці як О. І. Кульчицька, М. Г. Стельмахович, І. В. Виготський, Т.М. Титаренко, Н. І. Лисіна, І. В. Дубровіна, М. Боуен, К. Маданес, А. Маслоу та інші.

Виклад основного матеріалу. Сім'я - це перше й найважливіше соціальне середовище, у якому росте та розвивається дитина. Вона відіграє ключову роль у формуванні особистості дитини, її емоційного, когнітивного та соціального розвитку. Вплив сімейного середовища на дитину важко переоцінити. Саме в сім'ї дитина отримує перші уявлення про світ, вчиться спілкуватися з іншими людьми, формує свої цінності та переконання.

У цій статті ми розглянемо, як саме сімейне середовище впливає на розвиток дитини. Ми проаналізуємо вплив сімейних стосунків та конфліктів, стилю виховання, негативних впливів та інших факторів на емоційний стан, самооцінку, поведінку, когнітивні здібності та соціальні навички дитини.

Сім'я, яка не здатна виховувати серйозно порушує процес соціалізації дітей. У процесі близьких стосунків з мамою, батьком, братами, сестрами, дідусем, бабусею та іншими родичами формується структура особистості дитини з перших днів життя. Вона входить у світ родичів і приймає їх норми поведінки. Тому батьки відіграють важливу роль у житті дитини. Вони дають перші зразки поведінки. Діти наслідують своїх батьків і матерів і прагнуть бути схожими на них. Якщо батьки розуміють, що багато в чому розвиток особистості їхньої дитини залежить від них самих, то вони ведуть себе так, що всі їхні вчинки та поведінка в цілому сприяють формуванню тих якостей та людських цінностей дитини, які вони хочуть донести.

Постійний контроль за власною поведінкою, ставленням до оточуючих, увага до організації сімейного життя дозволяє виховувати дітей у більш сприятливих умовах, що позначається на їх соціалізації, тому цей процес виховання можна вважати дуже свідомим.

Найважливішими соціальними функціями сім'ї є виховання і розвиток дітей, соціалізація підростаючих поколінь. Виховний потенціал сім'ї включає не тільки можливості у сфері духовно-практичної діяльності батьків, спрямованої на формування у дітей певних якостей, а й сімейне мікросередовище, спосіб життя сім'ї, традиції та стиль відносин між усіма членами. Діти, які виростили в атмосфері любові та розуміння, мають менше проблем зі здоров'ям, труднощів у навчанні, у спілкуванні з однолітками, і, навпаки, розлад дитячо-батьківських відносин зазвичай пов'язаний з різними психологічними проблемами до формування комплексів та психологічних травм. [1]

Дослідження показують, що травматичний досвід дитинства не тільки дуже поширений, але й має глибокий вплив на різні сфери життя дитини. Наприклад, діти батьків-алкоголиків, або діти, які зазнають домашнього насильства, навряд чи матимуть безпечне та здорове дитинство. Наслідки такого дитинства можуть включати депресію,

різноманітні захворювання, імпульсивні та саморуйнівні форми поведінки. Неблагополучне сімейне середовище може спровокувати депресію, спроби самогубства, алкоголізм, наркоманію, сексуальну розбещеність, домашнє насильство, куріння, ожиріння. Крім того, чим більше негативних подій переживає дитина в дитинстві, тим більша ймовірність розвитку серцевих захворювань, раку, інсульту, діабету, переломів кісток і захворювань печінки. Повторювані травматичні події у сім'ї, такі як регулярне домашнє насилля, психологічне насилля, алко- та наркозалежність батьків мають загальний вплив на розвиток мозку та розуму дітей. Люди з травматичним досвідом жорстокого поводження і зневаги у сім'ї мають велику ймовірність пов'язати своє життя з криміналом. Діти, які зазнали фізичного та психологічного насилля у дорослому віці можуть вчиняти насильницькі злочини. Це свідчить про те, що більшість міжособистісних травм у дітей зумовлені тим, що жертви виростають і стають кривдниками або повторними жертвами насильства. [5]

Існують різні класифікації стилів сімейного виховання. Розглянемо найпоширеніші з них у вітчизняній та зарубіжній літературі:

- Потуральний, коли дитина змалку має занадто багато свободи. Батьки в першу чергу думають про себе і про власний комфорт. З дитиною складно знайти спільну мову, їй важко заохочувати до певної діяльності. У дитини відсутнє поняття «дисципліна».

- Змагальний, коли батьки з раннього віку вбачають у діях своєї дитини щось видатне і незвичайне. Займаються її різнобічним розвитком, іноді не за інтересами самої дитини. Такі батьки постійно вихваляють дитину, заявляючи про її унікальність. Дитина зростає з думкою, що вона краща за своїх однолітків. Їй притаманні егоїзм, самовпевненість, зухвалість.

- Розважливий, коли дитині надано повну свободу дій, можливість набувати особистий досвід шляхом спроб і помилок. Стосунки базуються на принципах довіри та поваги. Дитина стає допитливою, активною, рішучою, з повагою до інших та самої себе.

- Запобігливий, коли дитина або через власні проблеми зі здоров'ям або внаслідок надмірної батьківської турботи, позбавлена активної діяльності. Батьки визначають коло її інтересів, регламентують її поведінку. У дитини немає бажання навчатися, розвиватися. Дитина стає безвідповідальною, пасивною, байдужою.

- Контролюючий, коли до дитини ставляться досить жорстко. Дорослі прагнуть повністю контролювати життя дитини. Дитина нерішуча, похмура, має високий рівень тривожності та проблеми із навчанням.

- Співчутливий є характерним для сімей із недостатнім матеріальним статком, поганими побутовими умовами, від сутністю духовної спорідненості членів родини або одного з батьків. Дитина організована, відповідальна, вміє співчувати, поважати. Неініціативна, тиха та сором'язлива, але спостережлива.

- Гармонійний, що панує в родині, де цінуються сімейні традиції, звичаї; де панує тепла й дружня атмосфера та взаємоповага. Дитина дуже активна, кмітлива, має власну думку та здорову самооцінку, комунікабельна, відповідальна.

- Диктат, коли батьки вважають, що дитина не має права голосу в родині, вони ігнорують її думку, бажання та інтереси, а також можуть застосовувати психологічне та фізичне насильство як метод впливу на дитину. У дитини розвиваються агресивність, зокрема й до батьків, безініціативність, байдужість, боягузтво тощо.

- Опіка, коли батьки надмірно піклуються про дитину, відгороджуючи її від усіляких труднощів у житті. Дитина зростає не самостійною, залежною, безініціативною, їй може бути важко долати навіть найпростіші буденні труднощі.

- Конфронтація, коли батьки не втручаються у життя дитини та не цікавляться ним. При цьому вони завжди помічають всі помилки та недоліки своєї дитини. У родині панує

ворожнеча та взаємні образи. Дитина у майбутньому може відповідати батькам тим самим: байдужістю та грубістю.

- Мирне співіснування на основі невтручання, коли батьки надають перевагу собі та своїй кар'єрі, тож їх не цікавить те, що відбувається в житті дитини. Дитина зростає егоїстичною та байдужою. Через брак батьківської уваги, їй важко ставитися до інших із теплом та любов'ю, піклуватися про них.

- Співпраця, коли батьки підтримують дитину, поважають та цінують її думку, будуючи довірливі та теплі стосунки. Дають можливість проявляти самостійність та рішучість. Дитина зростає відповідальною, чуйною, самостійною. Вона поважає інших та має здорову самооцінку.

- Авторитарний, коли батьки контролюють дитину, не дають їй бути самостійною, не враховують її інтереси та бажання, використовують заборони та покарання як методи впливу на неї. Дитина зростає безініціативною, агресивною, конфліктною та має проблеми із самооцінкою.

- Ліберальний, коли батьки змалку приділяють дитині недостатньо уваги та дають їй повну свободу. Дитина може проявляти неслухняність, агресію, неповагу до інших та байдужість.

- Демократичний, коли батьки поважають дитину, цінують її думку. Вона відчуває їхню підтримку та любов. У дитині розвивається самостійність, незалежність, ініціативність та відповідальність. [3]

Деструктивний вплив сім'ї може проявлятися в таких випадках:

- Психологічна залежність дітей від батьків як передумова соціальної дезадаптації.

- «Психотерапевтична» роль дитини, як засіб позбавлення батьків від неусвідомлюваного ними внутрішнього напруження, що сформувалося внаслідок власного (часто травматичного) життєвого досвіду.

- Очікування батьків, що їхня дитина відповідатиме їхнім потребам і моральним цінностям (наприклад, «виховую тебе, щоб у старості було кому подати склянку води»).

- Крім позитивного значення, ставлення до дитини як до «друга» або «подружки» може приховувати інфантильний інтерес з боку батьків, що усунути почуття самотності.

- Ідентифікація дитини та батьками, це призводить до того, що дитина ніби живе життям своїх батьків, поступово та непомітно втрачає тотожність із собою, тобто відчуття власної індивідуальності.

- У стосунках із власними дітьми уникати спілкування, яке травмувало самих батьків або, навпаки, батьки «перекладають» свої проблеми на дітей, оскільки самі батьки в дитинстві переживають почуття емоційної знедоленості.

- Авторитарний, деспотичний стиль виховання, який порушує партнерські стосунки з дитиною. Цей стиль визначається самими батьками їхнім неусвідомленим почуттям провини та неповноцінності перед власними батьками.

- Драматичний характер взаємодії між дитиною та батьками, коли дитина задовольняє всі природні потреби (наприклад, незалежності та відпочинку) лише через конфлікт.

Коли діти стають учасниками конфлікту, або знаряддям у руках розлючених батьків, починає зазнавати тиску тендітна дитяча психіка.

Ми виділяємо 3 ролі сімейних конфліктів:

1. Дитина – свідок сімейних конфліктів.
2. Дитина – об'єкт емоційної розрядки конфліктуючих батьків.
3. Дитина – знаряддя вирішення сімейних суперечок.

Всі сім'ї протягом свого життя постійно стикаються з різними проблемами і явищами, як негативними, так і позитивними, кожне з яких призводить до стресу. Такий стрес може виникнути, навіть якщо він викликаний позитивною подією, наприклад, народженням

дитини, і за умов, коли один із подружжя не знає, як себе поводити, або просто не готовий до змін. Дорослі, які в дитинстві часто стикаються з конфліктами між мамою і татом, несуть цей дитячий біль із собою через усе життя.

У людини, яка виросла в атмосфері постійних сварок і скандалів, згодом виникають труднощі і страхи зближення з протилежною статтю, боязнь заводити друзів, недовіра до людей, тривога, невротичне почуття провини та інші негативні емоції.

Очевидно, що будь-який люблячий батько чи мати більше за все на світі не хотіли б бути причиною страждань своєї дитини. Зрозуміло, що в присутності дітей батьки повинні поводитися рівно, спокійно і шанобливо. За жодних обставин не критикувати один одного у їхній присутності. На своєму прикладі батьки можуть показати дитині, як ефективно вирішувати конфлікти, досягати згоди, коли виникли розбіжності, висловлювати свою думку рішуче і твердо та знаходити компроміси.

Однак, як показує практика, людям, які емоційно втягуються в конфлікти, закінчити суперечку неймовірно складно, навіть якщо в залі є невелика аудиторія сварок батьків. Крім того, конфлікти в сім'ї практично неминучі. По-перше, тому що союз двох людей передбачає різницю у смаках, думках та пріоритетах. А по-друге, є так звані сімейні кризи. У такі періоди конфлікти та сварки стають звичайною справою. [2]

Тому, на думку переважної більшості вчених, дисгармонія в подружніх стосунках створює несприятливий фон для емоційного розвитку дитини і може стати причиною патологічних явищ у розвитку та формуванні особистості дитини. Проблема взаєморозуміння і спілкування подружжя, батьків і дітей в сім'ї завжди вважалася однією з найважливіших передумов сімейної стабільності та сімейного благополуччя. Тож порушення норм у сфері міжособистісних взаємин у сім'ї – основна причина відхилень у психіці і поведінці дітей і підлітків. На думку багатьох психологів і педагогів, суть цих причин полягає насамперед у неправильному ставленні батьків до дітей, неправильній поведінці у спілкуванні з дітьми. Це означає, що спілкування проходить:

- без урахування вікових та індивідуальних станів нервово-психічної конституції дитини, дефіциту її нервово-психічної витривалості;
- без урахування органічних вікових потреб дітей у нормальному відпочинку, вільному русі й іграх, емоційному комфорті;
- без поваги до особистості дитини, тобто в принижуючих і образливих формах поведінки старших з молодшими;
- без дотримання старшими, батьками, членами сім'ї всіх тих норм поведінки, дотримання яких вимагається від молодших. [4]

Сучасні психологічні дослідження все частіше наголошують на визначальній ролі сприятливої сімейної атмосфери для гармонійного розвитку особистості дитини. Хоча універсальних рецептів не існує, фахівці виділяють низку принципових чинників, які варто враховувати батькам.

По-перше, однією з ключових умов є формування безпечного сімейного середовища та забезпечення відчуття безумовного прийняття і любові до дитини. Саме емоційна прихильність і близькість у стосунках з батьками закладають фундамент для становлення довірливих соціальних зв'язків у майбутньому. Брак батьківської уваги і турботи нерідко призводить до порушень прив'язаності, егоїзму, емоційної відчуженості та антисоціальних розладів у дітей.

По-друге, важливим є принцип взаємоповаги у взаєминах батьків з дітьми. Авторитарний стиль виховання з одновекторною критикою та покараннями шкодить самооцінці дитини і формує нездоровий тип поведінки. Натомість партнерські стосунки, вміння вислухати думку дитини, залучати її до спільного прийняття рішень сприяє розвитку автономності та відповідальності.

По-третє, окрему увагу варто приділити проблемі гіперопіки, коли батьки через надмірну тривожність контролюють кожен крок дитини, не даючи їй можливості самостійно долати перешкоди. Такий виховний стиль формує ранню залежність, інфантізм та нездатність дитини до незалежних рішень, що ускладнює її адаптацію в соціумі.

По-четверте, щоб уникнути згубних наслідків постійного стресу, варто створювати для дитини можливості реалізувати свій потенціал і розвинути інтереси в позашкільних заняттях, гуртках та секціях. Але при цьому не перевантажувати надмірною кількістю обов'язкових занять.

По-п'яте, суттєвим профілактичним чинником дитячих психотравм є демонстрація батьками навичок конструктивної комунікації та вирішення конфліктів шляхом переговорів і компромісів. На власному прикладі діти засвоюють моделі поведінки у складних ситуаціях.

Висновок. Сім'я відіграє ключову роль у розвитку дитини. Її атмосфера, стиль виховання та взаємини між членами сім'ї можуть як сприяти, так і шкодити здоровому емоційному розвитку дитини. Деструктивні фактори сімейного середовища, такі як дисгармонія в подружніх стосунках, неправильне ставлення батьків до дітей, недотримання норм поведінки в сім'ї, відсутність емоційної підтримки, гіперопіка, неконструктивне вирішення конфліктів, можуть призвести до серйозних проблем з розвитком дитини. Створення сприятливого сімейного середовища, яке ґрунтується на любові, повазі, розумінні та підтримці, є ключовою умовою для здорового емоційного розвитку дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Берегова Н. П., Федорчук П. К. Вплив сімейного виховання на формування особистості. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2020. Вип. 6. С. 11.
2. Іванова Ю. Сімейні конфлікти та їхній вплив на психіку дитини. *Вісник студентського наукового товариства Горлівського інституту іноземних мов*. 2023. Вип. 10. С. 50-52.
3. Одошевська Є. С., Бобирєва О. С. Пріоритет впливу стилю Сімейного виховання на формування особистості дитини. *Наука майбутнього*. 2022. Вип. 1 № 9. С. 119-120.
4. Чепур М. Вплив неправильних типів виховання у неблагополучній сім'ї на виникнення негативної поведінки у дітей. *Сучасна дошкільна освіта у наукових пошуках студентської молоді* : матеріали II звітної вузівської науково-практичної конф., 22 червня 2022 р. Ніжин 2022. С. 149.
5. Van der Kolk, Bessel A. Developmental. *Psychiatric annals*. 2005. Vol. 35 № 5. P. 401.

РОЗВИТОК ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ СПРИЙМАННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ

УДК 373.3.015.3:0159.955:78

ЧОРНА НАТАЛЯ,

кандидат педагогічних наук, старший викладач

КОВАЛЬЧУК ЛЕСЯ,

здобувачка освіти факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»